

Igračke i igre u radu s potencijalno darovitom djecom

Verić, Irena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:912593>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Igre i igračke u radu s potencijalno darovitom djecom
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Poticanje darovitih

Mentor: dr. sc. Jasna Arrigoni, pred.

Student: Irena Verić

Matični broj: 0299012548

U Rijeci, rujan, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila djelomično samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju. S obzirom na to da rad nisam izradila u potpunosti samostalno, za bilo koju vrstu diseminacije rezultata iz ovog istraživanja moram prethodno imati suglasnost mentora“.

Potpis studentice:

SAŽETAK

Igre i igračke su jedne od najvažnijih sredstava za razvoj svih sposobnosti djeteta, pa su tako i ključne za razvoj potencijalne darovitosti kod djece. Igra je djetetova najprirodnija aktivnost kojom upoznaje svijet oko sebe i razvija svoje sposobnosti, a igre i igračke su ključni „alati“ u tim aktivnostima. Igre i igračke nude odgajatelji u vrtiću te roditelji u roditeljskom domu, te je bitno da imaju potrebne kompetencije kako bi odabrali kvalitetne, sigurne igračke koje su u skladu s djetetovim mogućnostima i interesima. U ovom radu je prikazana važnost igri i igrački u radu s potencijalno darovitom djecom. Cilj ovog rada je opisati igračke i igre za djecu koja mogu postizati i raditi više i bolje, Cilj je analizirati vrste igračaka i igara te u empirijskom dijelu ispitati mišljenje odgojitelja o ulozi igre/igračaka u razvoju djece.

Ključne riječi: potencijalna darovitost, djeca, igra, igračke, odgajatelj.

SUMMARY

Games and toys are some of the most important means for the development of the child's abilities, hence they are key to the development of potential talents in children. A game is the child's most natural activity to familiarize with the world around him and develop its abilities, and games and toys are key "tools" in these activities. Educators provide games and toys in kindergarten and parents at home, and it is essential that they have the necessary competence to choose quality, safe toys that coincide with the child's possibilities and interests. This paper presents the importance of games and toys while working with potentially gifted children. The aim of this paper is to describe games and toys for children which can achieve and do more and better, to analyze the types of toys and games and examine educators' opinions on the role of game/toys in the children's development.

Keywords: potential giftedness, children, games, toys, educator.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DAROVITOST.....	2
2.1. Što je darovitost.....	3
2.2. Darovito dijete.....	4
2.3. Osnovne sastavnice darovitosti.....	6
2.4. Osobine ličnosti darovite djece.....	7
3. IGRE I IGRAČKE.....	9
3.1. Što je igra.....	9
3.1.1. Struktura igre.....	11
3.1.2. Pravila igre.....	11
3.1.3. Simbolička igra.....	12
3.1.4. Socijalni aspekt igre.....	13
3.1.5. Početak i kraj igre.....	14
3.2. Uloga igre i igračaka.....	15
3.3. Funkcije igre i igračaka.....	15
3.3.1. Igračke za motorički razvoj.....	16
3.3.2. Igračke za razvoj socijalizacije.....	16
3.3.3. Igračke za razvoj inteligencije.....	16
3.3.4. Igračke za razvoj kreativnosti i mašte.....	17
3.4. Vrste igračaka i igara.....	17
3.5. Zahtjevi za dobru igračku.....	18
3.6. Aspekti igračke.....	19
3.7. Što sve smatramo igračkom.....	19
4. IGRE I IGRAČKE U RADU S POTENCIJALNO DAROVITOM DJECOMI.....	21
5. ULOGA ODGAJATELJA U DJEČJOJ IGRI.....	26
6. EMPIRIJSKI DIO RADA.....	27
6.1. Predmet istraživanja.....	27
6.2. Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja.....	27
6.3. Uzorak ispitanika.....	27
6.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja.....	27
6.5. Rezultati istraživanja.....	29
7. ZAKLJUČAK	39
8. LITERATURA.....	40

1. UVOD

Gotovo svako dijete u ranom djetinjstvu, na svoj način, je potencijalno darovito. Odgajatelji, roditelji i stručni suradnici u vrtiću bi trebali primijetiti kada dijete pokazuje veći interes za određene stvari, kada je vrlo radoznalo, kada bolje povezuje stvari i pojmove od djece tipičnog razvoja, kada razumije uzorke i posljedice te kada počinje s izvršavanjem složenijih zadataka ranije (Cvetković Lay i sur., 2008). Potencijalno darovitu djecu treba prepoznati, te poticati njegovanje i razvijanje njihovih potencijala.

Za poticanje razvitka punih potencijala kod darovite djece ključno je pružanje poticajne sredine koja uključuje primjerene igre i igračke. Potrebno je pružiti im odgovarajuće materijale, odgovarajuće razine zahtjevnosti, primjerene materijale njihovim interesima i mogućnostima.

Dijete se igrajući, zabavlja, te ujedno uči i razvija svoje sposobnosti. Igra je djetetu prirodan proces u kojemu koristi različite predmete tj. igračke. Nudeći potencijalno darovitoj djeci odgovarajuće igračke i igre razvijamo njihove sposobnosti i njihovu potencijalnu darovitost.

Tema ovoga završnog rada je igre i igračke u radu s potencijalno darovitom djecom. U radu bit će objašnjena sama darovitost, važnost, funkcije i uloge igri i igrački, igre i igračke u radu s potencijalno darovitom djecom te uloga odgajatelja u cijelom procesu.

Nakon teorijskog pristupa slijedi istraživanje o mišljenju odgajatelja u ulozi igre i igračaka u radu s darovitom djecom. U zaključku dana je sinteza rezultata uloge istraživanja igre i igračaka u razvoju darovite djece.

2. DAROVITOST

Stare civilizacije poput: Egipćana, Kineza, Indijaca i ostalih su uočile važnost i korisnost darovitih individualaca u društvu i u društvu. Uvidjeli su njihovu važnost i potencijal u smislu da su daroviti pojedinci pokretači i uzročnici velikih prekretnica i pozitivnih novina u društvu. Nakon drugog svjetskog rata obraćena je golema pažnja „darovitosti“ i istim pojedincima: *"Također, čovječanstvo se već sada suočava sa činjenicom da su skoro svi prirodni resursi, tj. različiti izvori energije (ugljen nafta, vodena energija itd.) na kojima je, uglavnom, i počivao dosadašnji razvoj civilizacije već pri kraju svoje iskorištenosti i da su još samo ljudske sposobnosti jedini preostali, ali neiscrpní izvori daljnjeg razvoja čovječanstva i civilizacije "* (Walker: 2007: 6).

Darovitoj djeci su potrebne prilagođeni odgojno-obrazovni uvjeti, koji su primjereni njihovim potrebama, sposobnostima i interesima. Opće je poznato da današnji odgojno-obrazovni sustav podržava prosječnost i konformizam, te se rijetko prilagođava novinama i njeguje različitost i originalnost. Važno je napomenuti kako odgojno-obrazovni sustav ,u skoro svim državama svijeta, ima pristup maloj količini sredstava za unapređenje obrazovanja. Upravo su kreativni i daroviti pojedinci oni koji su zaslužni za napredak civilizacije i za razne prekretnice. Unatoč tome, društvo tj. tipična većina, ih i dalje ne prihvaća u potpunosti jer da ih prihvaća postojali bi usustavljeni programi obrazovanja za takve pojedince.(Walker: 2007).

Unatoč svemu navedenom, primjetne su promjene na bolje u današnje doba. Shvaćanje da je obrazovanje jedan od najbitnijih faktora utjecaja n razvoj potencijalne darovitosti se sve više i više osvješćuje. Darovitost je ključno razvijati i poticati kako bi potencijalno daroviti pojedinci ispunili svoje potencijale(Walker: 2007).

2.1. Što je darovitost?

Darovitost je veoma složen i vrlo kompleksan kao i činitelji koji utječu na razvoj darovitosti. Postoje različiti termini kojima se opisuje pa stoga taj se pojam različito definira (Cvetković – Lay, 2010).

Iz toga slijedi da je darovitost rezultat međusobnog utjecaja tri segmenta: nadprosječna sposobnost, visoka motivacija (intenzitet interesa, samouvjerenost, spremnost na rad i obaveze..) i kreativnost (originalnost, inovativnost, domišljatost, autentičnost,

senzibilnost za detalje, otkrivanje različitih mogućih rješenja problema i korištenja predmeta...). Stupanj darovitosti ovisi o upravo ta tri navedena segmenta: što je korelacija ta tri segmenta veća- to je darovitost veća, a što je korelacija manja ili nepostojeća- to je darovitost niža ili je nepostojeća (Cvetković – Lay, 2010).

Naime, darovitost kod djece definiramo preko dječjih postignuća. Darovitost se definira kao skup osobina koje pojedincu pružaju dosljedno postizanje izrazito nad prosječnih rezultata uradaka u samo jednoj ili u više aktivnosti. Naime, kada odgajatelj primijeti da dijete kontinuirano i dosljedno postiže izrazito nad prosječne rezultate u aktivnostima kojima se bave, može se posumnjati da je dijete darovito i „svrstati“ dijete u kategoriju darovite djece (Koren,1988, prema Cvetković Lay i sur.,2008:22-26) . Autor Bloom (Bloom,1985, prema Cvetković Lay i sur.,2008:46) je u sklopu istraživanja dokazao da se kod svih sudionika istraživanja koje je identificirao darovitima, primijetila i uočila njihova darovitost u predškolskoj dobi, bez iznimke.

Neki autori smatraju da je darovitost bilo koji oblik iznadprosječnog funkcioniranja, dok drugi ističu da se po tim podrazumijevaju: visoke (opće i/ili specifične) sposobnosti (posebno inteligencija), kreativnost i specifične osobine ličnosti, npr. posebno motivacija (.Cvetković Lay i sur.,2008).

U različitim literaturama se mogu pronaći različite definicije darovitosti, talentiranosti te objašnjenje poveznice između ta dva pojma. Naime, autorica Galbraith (Galbraith, 2007:5) navodi kako postoji razlog zašto određene škole, udruge, organizacije i autori ne koriste izraz „darovito“, već talentirano. Naime, mnoge organizacije tvrde da pojam „darovito“ izdvaja pojedince i uzdiže ih iznad svih ostali, smatraju ga elitističkim. Upravo zato dolazi do razlike u mišljenju jer autorica govori kako druge organizacije i škole koriste pojam „ darovit“ te tvrde da im je u interesu da se darovita djeca osjećaju ponosno jer su takva, da to nije negativno i da se ne treba izbjegavati. Darovitu djecu, izbjegavanjem te riječi, se uči da se ne trebaju isticati, da budu posramljena te da se moraju uklopiti ne isticanjem vlastite osobnosti.

Talent je izraz kojeg se povezuje sa darovitošću, te ga definiramo u usporedbi sa darovitošću. Naime, daroviti pojedinci su oni koji imaju sposobnosti koje su visoko razvijene, dok su talentirani, oni pojedinci, koji ostvaruju visoka postignuća u pojedinim aktivnostima (Gagne, 1985, prema Cvetković Lay i sur. ,2008). Dakle, talent je darovitost koja se očituje u nekim područjima npr. matematici te se onda kaže da je netko „matematički talent“.

Vrlo je bitno izdvojiti najprihvaćenija definiciju darovitosti, a to je upravo Korenova definicija, koju temelji na Renzullijevoj definiciji troprstenaste koncepcije darovitosti, a ona glasi (Koren, 1989:9):

“Darovitost je svojevrsan sklop osobina na osnovi kojih je pojedinac u jednome ili više područja ljudske aktivnosti sposoban trajno postizati izrazito visok natprosječni uradak”.

2.2. Darovito dijete

Velika većina ,u ulozi roditelja ili da profesionalca u odgojno-obrazovnom sustavu je svjesna činjenice da djeca rastu i razvijaju se u velikom rasponu individualnih razlika. No unatoč tome postavljaju se unutarnje mentalne granice očekivanja. To su subjektivna mjerila prema kojima ljudi uspoređuju svaku novu spoznaju i postignuće, svaku osobu, ponašanje i situaciju (Cvetković – Lay, 2010).

Svako dijete je individua, te su sva djeca različita. No, unatoč tome većina djece će se razvijati unutar postavljenih granica očekivanja tj. razvijati će se unutar tipičnog očekivanog raspona ponašanja. No, ukoliko se neko dijete razvija izvan tih granica, onda društvo ostaje iznenađeno i začuđeno. Takva djeca su darovita djeca i djeca s teškoćama u razvoju (Cvetković – Lay, 2010).

Prilikom susreta darovite djece sa svojim užim i širim okruženjem, ona su neprilagođena na ovaj ili onaj način te se suočavaju sa neshvaćanjem u vrtiću, školi, široj i užoj obitelji, zajednici itd. (Cvetković – Lay, 2010).

Razna istraživanja darovite djece su pokazala da su upravo ta djeca, ona djeca koja su vrlo osjetljiva na odgojno-obrazovne uvjete. Ukoliko oni nisu prilagođeni, darovita djeca suočavaju se sa mnoštvom prepreka. Osjetljivi su na okruženje i uvijete koji su im pruženi. Sve to im stvara prepreku zbog njihovih socijalno-emocionalnih karakteristika: postavljaju samima sebi visoke kriterije, vrlo su samosvjesni, napredniji od vršnjaka što im i nosi probleme sa socijalizacijom (Cvetković – Lay, 2010).

Darovita djeca većinom postižu visoke rezultate, imaju visoke potencijale i vrlo visoku motivaciju te je sve navedeno iznad naših predviđanja, ali ujedno mogu očitovati ponašanja koja su ispod naših očekivanja (Cvetković – Lay, 2010).

Vrlo je važno naglasiti da darovita djeca nisu darovita u svim aspektima razvoja i razmišljanja. Često se očekuje da su darovita djeca darovita u svemu, no često nije tako. U objašnjavanju toga koristi se pojam „Neujednačen razvoj“. Naime, darovita djeca mogu biti mentalno zrela i razmišljati kao odrasla osoba, no njihov emocionalan i motorički razvoj nisu sinkronizirani s time. Također, nemaju razvijenu sposobnost prosuđivanja radi manjka iskustva, što je razvojno sasvim tipično (Galbraith, 2007).

Nažalost, darovita djeca se vrlo rano i često mogu osjećati drugačije od svojih vršnjaka i kao da nigdje ne pripadaju. Intelektualno su većinom naprednija od svojih vršnjaka. Imaju osjećaj da se međusobno ne razumiju i da su njihovi vršnjaci nezreli, a ujedno im emocionalni razvoj nije u skladu sa njihovim godinama te sporije od njihovih vršnjaka (Cvetković – Lay, 2010).

Upravo zbog nesklada u razvitku, problema sa socijalizacijom s vršnjacima, moguće nerazumijevanje od strane obitelji i društva se smatraju i djeca s teškoćama u razvoju. Darovita djeca su zapravo vrlo rizična skupina koja ima velike predispozicije se u budućnosti devijantno i asocijalno ponašati, biti neuspješni u obrazovanju itd. (Cvetković – Lay, 2010).

2.3. Osnovne sastavnice darovitosti

Autor Renzulli (Renzulli, 1979 prema Cvetković – Lay, 2010) definira darovitost kao rezultat tri sastavnice: kreativnost, iznad prosječno razvijene sposobnosti i osobine ličnosti. To je nazvana „Troprstenasta koncepcija darovitosti“. Također tvrdi da dijete, da bi se smatralo darovitim, ne mora ispoljavati sve tri sastavnice, no trebalo bi imati sposobnosti razviti sve tri sastavnice tokom života.

Sposobnosti možemo definirati kao intelektualne mogućnosti koje u određene genetskim materijalom, te ih dijelimo na specifične sposobnosti i opće intelektualne sposobnosti (Cvetković – Lay, 2010).

Opće intelektualne sposobnosti definiraju se kao kognitivne sposobnosti koje su vrhunske. One se definiraju kao konvergentno i divergentno mišljenje, dok se specifične sposobnosti definiraju kroz specifična polja rada (Cvetković – Lay, 2010).

Kreativnost se može definirati kao sposobnost osobe da kreira jedinstvene ideje ili rezultate, da povezuje i koristi postojeće ideje na revolucionaran i drugačiji način. Kod djece to možemo pretpostaviti kada imaju mnoštvo neobičnih ideja i pitanja, mudrim izjavama, inventivnosti i maštovitosti. Glavne karakteristike kreativnosti su : fluentnost u stvaranju jedinstvenih i novih ideja, njihova originalnost i količina doprinosa te ideje kulturi. Kreativnost se može vježbati, njegovati i poticati (Vizek – Vidović, 1992).

2.4. Osobine ličnosti darovite djece

Darovita djeca nemaju samo brži razvoj od djece tipičnog razvoja, nego se i bitno razlikuju od njih. Upravo zbog toga što zahtijevaju barem minimum strukturalne podrške, što

su sposobna za samostalna otkrića i pronalaženje novih puteva razumijevanja uz veliku potrebu za ovladavanjem nekim područjem, pa se ona razlikuju od djece koja su samo jako marljiva i ulažu veliki trud (Cvetković – Lay, 2010).

Darovita djeca imaju tri karakteristične i atipične osobine ličnosti spram ostale djece:

1. rano sazrijevaju – darovito dijete počinje ovladati nekim područjem znatno ranije od ostatka prosjeka svoje dobne skupine zbog toga što mu učenje i ovladavanje vještinama ide mnogo brže i lakše,
2. otpočetak „pjevaju svoju pjesmu“ – darovita djeca ne samo da brže i lakše uče od djece tipičnog razvoja, nego i uče na kvalitetniji i različiti način. Samostalno pronalaze nova rješenja unutar različitih područja, te to znači da darovita djeca su još i kreativna.
3. zanos u ovladavanju vještina – darovita djeca imaju snažnu motivaciju za ovladavanjem i osmišljavanjem područja u kojemu pokazuju napredan razvoj. Ono se očituje kao vrlo intenzivan i gotovo opsesivan interes i sposobnost snažnog usredotočenja na ono što je predmet interesa i strast te zanos u njegovu ovladavanju (Cvetković – Lay, 2010).

Najveći značaj od osobina ličnosti darovite djece se pridaje motivaciji. Ona određuje koliko će aktivnost trajati, gdje će ga odvesti te koliko intenzivno će se tome posvetiti. Ona uvelike ovisi o interesu djeteta (Vlahović – Štetić, 2005). Za realiziranje potencijalne darovitosti ključne su sljedeće odrednice tj. osobine ličnosti: autonomija pojedinca, otpornost pojedinca na stres, koliko je pojedinac otvoren prema novim iskustvima te ima li pozitivnu sliku o sebi. Otvorenost prema novim iskustvima se može definirati kao radoznalost, dok je pozitivna slika o sebi zapravo percepcija samoga sebe tj. kako osoba vidi samoga sebe. Autonomija je vještina kada osoba odlučuje za samoga sebe te sam izabire reakciju i akciju koja je za njega idealna. Također se manifestira kao oblik kontrole nad samim sobom te moć odupiranja pojedinca od mišljenja većine.(Vlahović – Štetić, 2005).

Prema svemu spomenutom darovita djeca su sposobna sveobuhvatnije od djece tipičnog razvoja sudjelovati u aktivnostima rješavanja problema i planiranja. Ovo ih također čini sposobnima za mnogo veću samostalnost u učenju pa ih čini manje podložnima utjecaju mišljenja drugih i sposobnostima da samostalno prosuđuju i donose zaključke temeljene na analizi situacije. Sve navedeno im to povećava interes za neovisno učenje i sposobnost da preuzmu odgovornost za svoje vlastite ideje i njihovu provedbu (Cvetković – Lay, 2010).

3. IGRE I IGRAČKE

3.1. Što je igra?

Igra je urođeno ponašanje te se ne javlja samo kod ljudske vrste već i kod nekih vrsta životinja, većina sisavaca. Etnolozi i zoolozi konstatiraju da se igra javlja samo u životinjskim vrstama čija mladunčad od svojih roditelja neće naslijediti ustaljene obrasce ponašanja. Igru mladunčad oponaša svoje roditelje i starije pripadnike te vrste, vježbaju budući lov i ostale za život potrebne sposobnosti. Tim aktivnostima se smanjuje ograničenost vrste te na taj način grade oblike ponašanja koji su potrebni njihovom opstanku. Igra, kao pojava nama danas poznata, javlja se kasno u evoluciji (Duran, 2011).

Igra je od davnina bila sastavni dio čovjekova života. Ona je oblik aktivnosti koji je svojstven u prvom redu mladom čovjeku, pa se od davnina koristila za odgoj i tjelesni razvoj mlađih generacija. Tokom vremena sadržaj igara se mijenjao, ali bez igre se nije moglo, jer nije bilo moguće zatomiti potrebu za igrom. Mijenjali su se uvjeti igre, uvodila su se pravila koja su odražavala vrijeme, prostor i strukturu igre, ali sve to skupa nije umanjivalo stalnu želju ljudi za igrom. Ovo se posebno odnosilo na igre u kojima je bilo moguće provjeriti i brzinu, izdržljivost, snagu, koordinaciju, smjelost i dr. Iako znamo da je u čovjekovoj prirodi da se igra, što on i čini čitavog života, ipak igra nigdje nema tako intenzivno značenje, kao ni toliku moć, kao u djetinjstvu pa zato kažemo da je igra jedna o temeljnih pretpostavki za pravilan rast i razvoj dječjeg organizma (Pulkkinen, 2008).

Bruner (Brunner, 1976 prema Duran, 2011) govori kako se igra kao pojava ne može potpuno objasniti jednom definicijom. Igra je dobrovoljno, prirodno ponašanje, ona nastaje spontano. Ona je nediferencirana, nespecijalizirana, divergentna, multifunkcionalna aktivnost. Sam ishod igre i tijek su neizvjesni, te igra ne uključuje dolazak do cilja, već je cijeli proces igre najbitniji. Igru djeca uče obrasce ponašanja svoje kulture, uče jezik te tipična ponašanja za tu kulturu.

Igra treba i mora biti primjerena razvojnim karakteristikama djece. Sadržajem mora biti jednostavna, djeci razumljiva, izvodljiva i treba imati takav oblik da u njoj mogu sudjelovati sva djeca. Sredstva za igru moraju biti sigurna i trebaju djeci pomoći da se lakše užive u izabranu igru (Pulkkinen, 2008).

Djeci mlađe uzrasne grupe više odgovaraju jednostavnije igre koje su jednostavne sadržajem i pravilima. Za djecu mlađeg uzrasta kažemo da je najvažnije da izabrana igra

omogućuje dovoljno trčanja, skakanja, puzanja, penjanja, bacanja i drugo. Djeci srednje uzrasne grupe više odgovaraju jednostavne igre s pravilima također, ali se ta pravila moraju poštovati i to važi za sve sudionike u igri. Djeca ovog uzrasta imaju i veće iskustvo, pa ih sve više interesiraju igre hvatanja, skrivanja, traženja i slično. Što se tiče djece starije dobne skupine mogu se koristiti igre kod kojih su sadržaj (složenija kretanja. Djeca ovog uzrasta znaju da igra ima smisao, a karakteristični momenti za igre su skrivanje, svladavanje prepreke, ne dati se uloviti i druge igre (Pulkkinen, 2008).

Zbog svega gore rečenog igra ima neprocjenljivu vrijednost. Kažemo da je igra magija jer ima magičnu moć u odgoju djece. Mnogi su do sada željeli dati svoju definiciju igre. Tako npr. kod starih grka riječ igra je označavala posebne radnje, koje odgovaraju djeci. Rimljani su riječju igra ili ludo označavali radost i veselje. Na taj način u okviru ovog pojma ušlo je sve, počevši od dječje igre do kazališne predstave, od preskakanja konopca do visoke umjetnosti. S vremenom se definicija igre je bivala drugačija. Jedni su mislili da je igra aktivnost bez cilja, dok su drugi mislili da je igra aktivnost sa ciljem (Pulkkinen, 2008).

Igra (Findak, 2013, prema Pulkkinen, 2008: 19) *"je najstariji oblik tjelesne i zdravstvene kulture i najautonomnija čovjekova aktivnost, spontana je i slobodno izabrana čovjekova aktivnost, koju karakterizira raznovrsnost kretanja i prati snažan osjećaj ugone i zadovoljstva."*

U životu djeteta, a posebno u njegovom pravilnom odrastanju, igra ima ogroman značaj, gotovo presudan. Kroz igru uči, spoznaje svijet oko sebe. Ono, igrajući se dolazi u različite situacije. Uči se da uvažava prijatelje u igri, ali stječe i svoj odnos prema svom odgajatelju i učitelju. Preko igre odgajatelj najlakše uočava karakterne osobine djeteta. Ukoliko su loše, pomaže djetetu da ih korigira i opet kroz igru usmjerava ka pozitivnom smjeru. Kroz igru se provjeravaju i usvojena znanja. Igra doprinosi zdravlju djeteta (Pulkkinen, 2008).

Nažalost, današnji uvjeti života, a time i rasta i razvoja djeteta određeni su, limitirani životnim prostorom za igru i kretanje. Sve je manje prostora za igru djeteta. Gradske zelene površine se gube. Zbog toga je potreba za pedagoški osmišljenim i oplemenjenim sadržajima u životu djeteta tim veća (Pulkkinen, 2008).

3.1.1. Struktura igre

U prethodnom poglavlju su dane definicije dječje igre, te dječja igra sadrži određene elemente, koji zajedno čine jedinstvenu strukturu. S obzirom na to da je igra svojstvena čovjeku u svim njegovim starosnim razdobljima pa sva ta određenja ipak se jedinstveno slažu u tome

da postoje neki osnovni elementi koji čine strukturu igre. Pojam strukture (Rot, 1980) se definira kao "*odnos i povezanost među dijelovima neke cjeline.*" Kada su ti dijelovi povezani to se odnosi na strukturu.

Dijelovi te cjeline, ili elementi za građenje strukture različitih igara su:

- pravila (osnovna, specifična i opća),
- tip odvijanja,
- propisanu igrovnu interakciju,
- simboličku komponentu,
- započinjanje igre,
- kraj igre (Rot, 1980).

3.1.2. Pravila igre

Nakon pete godine djeca sve češće pokazuju interes za sudjelovanje u različitim igrama s pravilima. Primjer takve igre su igre poput skrivača, graničara te društvene igre poput Čovječe ne ljuti se ili "Memory (Winnicott, 2004).

Djeca kroz ovakve igre uče da su u životu nužna pravila, uče kako ih poštivati te kako se nositi s uspjehom, ali i neuspjehom. Kroz ovakve igre kod djece se potiče razvijanje socijalizacije, integracija u društvu i prihvaćanje socijalnih normi. Igre s pravilima su vrlo važno odgojno sredstvo (Winnicott, 2004).

Igre s pravilima su igre sa senzomotoričkim kombinacijama (trke, špekulanje, loptanje itd.) ili intelektualnim kombinacijama (karte, šah itd.) u kojima se pojedinci natječu (inače bi pravila bila beskorisna) i koje su regulirane ili kodeksom koji je preuzet od starijih generacija ili privremenim sporazumom (Winnicott, 2004).

Autorica Duran(Duran,2011) pravila igre podijelila je u tri kategorije:

- Osnovna pravila igre
- Specifična pravila igre
- Opća pravila igre

Osnovna pravila igre definiraju redoslijed događanja igre. Ova pravila igre mogu se prepoznati kada neki igrač tumači igru. Neke od igara koje su pravi primjeri su : „Ringe, ringe jaja“ i „Klikiranje na trokut“. Takva pravila igre potrebno je znati prije početka igre. Upravo ova pravila se ne nalaze u simboličkoj igri te iz toga razloga mnogi autori između simboličke

igre i igre s pravilima čine razliku. Važno je naglasiti, unatoč tome, da i u simboličkoj igri možemo pronaći pravila, opća i specifična.

Specifična pravila igre dogovaraju se, prije, poslije ili tokom igre. Ona se zovu specifična iz razloga što se može razlikovati jedna izvedba te igre od druge izvedbe te iste igre. Naime, u jednom naselju djeca mogu imati svoje specifično pravilo neke igre dok se to pravilo razlikuje od pravila igre djece iz drugog naselja.

Opća pravila igre podrazumijevaju pravila ponašanja za vrijeme igre i u samoj igri. Jedno od općeg pravila koje je najčešće je „Nema varanja“ (Duran, 2011).

3.1.3. Simbolička igra

Simbolička igra najčešća je kao takva u dobi od 4. do 6. godine. Djeca oponašaju ljude oko sebe te „uvježbava“ uloge odraslih. Simbolička igra podrazumijeva „igru uloga“ kada dijete uzima ulogu npr. mame, doktorice, policajca, vatrogasca i slično, te oponaša ponašanja tipična za odabranu ulogu. Za simboličku igru djeca koriste različite predmete i materijale kako bi „oživjeli“ svoje uloge. Samim time vrlo je bitno pružiti im potrebne poticaje kako bi im omogućili suradničko učenje, razvijanje logike i rješavanja problema itd. Posebno su popularni, u ovoj dobi, razni junaci za koje su djeca čula u bajkama i filmovima jer junaci predstavljaju hrabrost, mudrost, neustrašivost, jačinu te su njihovi uzori (Winnicott, 2004).

Naime, Vigotski definira simboličku igru kao oblik komunikacije djece. Simboličkom igrom djeca razvijaju svoje komunikacijske vještine, razvijaju osjećaj pripadnosti grupi, razvijaju empatiju, osjećaj pripadnosti, samokontrolu, toleranciju itd. (Caillois, 1979).

3.1.4. Socijalni aspekt igre

Igra je ključni faktor u socijalizaciji predškolske djece. Socijalizacija je poveznica pojedinca i cijelog društva, to je proces učenja kojim interakcijom učimo i usvajamo znanja, vrijednosti, ponašanja i stavove. Igrom djeca ostvaruju prve kontakte u svom životu te je to način kako djeca stupaju u svijet. Djeca se igrom uživljavaju u svijet odraslih, oponašaju ih, stvaraju svoje prve socijalne kontakte te simuliraju stvarnost. Oponašajući odrasle uče o kulturi u kojoj odrastaju, razvijaju vokabular, socijalne vještine, uče pravilno se ponašati u raznim situacijama te uče rješavati konflikte. Igrom djeca oponašaju i jedni druge, verbalno i neverbalno komuniciraju te uče prepoznati tuđe emocije. Parten (Parten, 2002 prema Mahmutović 2013) dijeli socijalni razvoj u tri etape:

- Nesocijalna aktivnost
- Paralelna igra
- Asocijativna i suradnička igra

Nesocijalna aktivnost podrazumijeva promatranje i samostalnu igru bez ubacivanja u tuđu. Paralelna igra podrazumijeva da se djeca igraju pored djece, ali se ne igraju međusobno, ne pokušavaju se igrati međusobno i ne utječu na međusobno ponašanje. Asocijativna igra podrazumijeva izmjenu i igranje istim igračkama no e sudjeluju u istim aktivnostima. Suradnička igra podrazumijeva igranje djece i sudjelovanje da se dođe do željenog cilja(Mahmutović,2013 prema Berk,2007).

Mahmutović (Mahmutović, 2013:23-30) je provela istraživanje čiji cilj je bio ispitati važnost igre predškolske djece u razvoju socijalne inteligencije i socijalizacije. Istraživanje je provedeno na 20 djece iz Srebrenika. Dob ispitanika je 6 godina. Metoda koja je korištena je promatranje empirijskog istraživanja. Istraživanjem je zaključeno da je najbolje za razvoj dječjih vještina, da djeca sama organiziraju igru. Većina djece je bilo spremno prihvatiti ulogu koja im je dodijeljena od strane ostale djece, trude se držati se pravila igre te je većina spremna u sudjelovanju organizacije same igre.

3.1.5. Početak i kraj igre

Početak igre određen je specifičnim pravilima koja ne pripadaju osnovnim pravilima igre. Pravila na početcima igara mogu se i uglavnom se i razlikuju od igre do igre. Početak igre sadržava poziv na igru i samu podjelu uloga u igri. Poziv na igru se dijeli u dvije kategorije. Autorica Duran ga dijeli na igrovni i direktni poziv. Igrovni poziv je onaj kojim dijete „izaziva“ i intrigira ostalu djecu asocirajući ih na igru koju želi igrati, npr. „Tko se nije skrio magarac je bio“. Direktni poziv na igru bi bio onaj u kojemu dijete direktno postavlja pitanje „Želiš li se igrati lovice?“. Na početku igre djeca dobivaju i dijele uloge. Dva su osnovna načina dijeljenja uloga pri početku igre: neformaliziran i formaliziran. Neformaliziran način dijeljenja uloga podrazumijeva da se djeca dijele, bore i iskazuju želje i negodovanja npr. „Ja nisam taj!“. Najpopularniji formaliziran način dijeljenja uloga je dijeljenje uloga brojalicom. Naime brojalicom npr. „En-ten-tini“ svako dijete ima jednaku šansu ovim načinom podjele (Duran, 2011).

Završetak igre ovisi o tipu odvijanja igre. Kod linearnog tipa odvijanja igre ishod je poznat i propisan, te ne može biti drugačiji. Razgranati ishod ima neizvjestan ishod no i on

može biti lančan ili konačan. Završetci igara završavaju tako da jedno ili više djece pobijedi, dođe se do željenog rezultata ili se djeca više ne žele igrati te igre (Duran, 2011).

3.2. Uloga igre i igračkaka

Igračke su sredstvo igre, neizbježan dio nje. Igračka je više od sredstva igre; dijete igračke personalizira - pa je ona njegov vjerni pratitelj i pravi prijatelj u igri. Djetinjstvo bez igračkaka je nezamislivo. U najranijoj dobi ona je djetetu često oslonac, utjeha, prijelazni objekt koji mu je veza s obitelji i koji mu daje osjećaj sigurnosti i samopouzdanja. Što je igračka jednostavnija, pruža djetetu više mogućnosti za razne vrste igara, razvija maštu i kreativnost. Igračke trebaju biti usklađene razvojnom stupnju (Duran, 2011).

Pri tome dobra igračka treba biti: bezopasna, skladnog oblika, funkcionalna, postojana, sadržajna, prigodno obojena, primjerene veličine, da zadovoljava higijenske i estetske zahtjeve. Igračke potiču razvoj, ako nude razne mogućnosti za igru, ako zahtijevaju od djeteta kretanje, spretnost, promatranje, uspoređivanje, samostalno zapažanje, zajedničku igru i suradnju. Dječje igračke su onoliko dobre koliko pospješuju ukupan razvoj i razvoj kreativnosti ličnosti. Dijete nikako ne treba pretrpati igračkama jer će se javiti zasićenost (Duran, 2011).

3.3 Funkcije igre i igračkaka

Dijete se kroz igru, pomoću igračkaka zabavlja, ali ujedno i uči i razvija svoje sposobnosti.

Kada kažemo funkcije igračkaka mislimo na to što te igračke potiču kod dječjeg razvoja.

Funkcija znači što sve dijete može s tom igračkom, potiče li logičke sposobnosti, kreativne ili čak socijalizaciju djeteta. Vrlo je bitno paziti i voditi računa o vrsti igračke i na razvitak kojih sposobnosti utječe (Findak, 2003).

3.3.1 Igračke za motorički razvoj

Igračke koje potiču kretanje i korištenje mišića djece. Dijete pomoću njih vježba finu ili grubu motoriku i motoričke vještine i znanja. Vožnjom bicikla djeca uče držati ravnotežu, pedalirati, upravljati smjer rukama tj. koordinaciju cijeloga tijela itd. Još neke od igračkaka za razvoj motorike koje su nam najpoznatije su puzzle, kocke, lopte, romobil itd. Igračke koje razvijaju finu motoriku su puzzle, kocke i igračke koje trebaju strpljenja i preciznosti, dok su

igračke za grubu motoriku bicikl, penjalice na igralištima, romobil itd. Grubom motorikom dijete se više kreće nego kada koristi finu motoriku (Findak, 2003).

3.3.2 Igračke za razvoj socijalizacije

Igračke koje potiču socijalizaciju djece su većinom one koje se koriste u sportskim igrama (lopta), društvenim igrama i igračke za igru pretvaranja. Kroz takve aktivnosti dijete pomoću tih igračaka uči dijeliti, surađivati, pomagati i razvija svoje socijalne vještine. Uz to dijete ih i vježba uz pomoć lutke, najdraže dekice itd. (Starč i sur., 2004).

3.3.3 Igračke za razvoj inteligencije

Igračke koje potiču razvoj inteligencije kod djece su one pomoću kojih dijete upotrebljava logiku, rješava problem, nalazi rješenje. Kao primjer takvih igrački i igara su šah, društvene igre, zagonetke, karte, domino i sve ostale igračke koje zahtijevaju koncentraciju tijekom igranja. Kod djece takve igračke pospješuju pamćenje u učenje (Plukkinen, 2005.).

3.3.4 Igračke za razvoj kreativnosti i mašte

Dijete rado smišlja svoje igre, pretvara se da je kamen žaba, da je ona princeza itd. Dječjoj mašti nema kraja, a u razvitku iste pomažu igračke koje razvijaju kreativnost i maštu. Pedagoški ne oblikovani materijali su najbolji za to kao plastične kutije, stiropor, slamke itd. Uz to su bitni i pijesak, voda, lišće i svi prirodni materijali. Također su bitni u poticanju kreativnosti i mašte glina, plastelin, papiri i bojice, tempere itd. Dijete kada pogleda u čarapu mogu vidjeti lutku koja otvara usta ili crva koji ih lovi, što nam pokazuje koliko zapravo imaju razvijenu maštu (Plukkinen, 2005.).

3.4. Vrste igračaka i igara

U psihološkoj, pedagoškoj i metodičkoj literaturi postoje različite podjele igara, a to nam govori o raznovrsnosti, njihovoj mnogostrukoj uporabi i namjeni. Priroda djece zahtijeva da igre budu raznovrsne. S pedagoškog gledišta igre možemo podijeliti na dvije osnovne vrste:

1. stvaralačke igre

2. igre s pravilima (Sikimić, 1997).

Pojam stvaralačke igre se smatraju igre koje dijete sam izmišlja i izvodi. U njima je izražena mašta i izražaj djeteta gdje djeca sama biraju igru i traže sredstva da bi se igra ostvarila. Stvaralačku igru karakterizira sadržaj koji najčešće dolazi iz dječje okoline, ostvarenje zamisli gdje dijete ima zamisao, postavlja cilj igre i koji želi ostvariti, organizacija igara ako se radi o individualnoj igri dijete se navikava i strpljivo želi ostvariti cilj i uživjeti se u igru dok kod grupnih igara se vrši podjela gdje glavnu ulogu ima odgajatelj i razvoj što ovisi o uzrastu djece, umnog razvitka i spoznajnog iskustva djece (Sikimić, 1997).

U igri uloga djeca podržavaju aktivnosti odraslih kao i događaji u životu koji privlače njihovu pažnju. U ovoj igri dijete prerađuje svoje utiske. Mlađem uzrastu ovaj tip igre je oskudan i obuhvaća imitiranje životnih pojava jer u ovoj fazi djecu interesira radnja, a ne cilj igre. Na taj način se vrši podjela uloga gdje roditelji ima aktivnu ulogu (Sikimić, 1997).

Igre pravila se javljaju u periodu između 4. i 7. godine djeteta i razvijaju se cijeli život. Ove su igre sa senzomotoričkim ili intelektualnim kombinacijama. U ovim igrama se takmiče pojedinci jer tada pravila imaju smisla. Pravila su preuzeta od prethodnih generacija ili sporazumno (Sikimić, 1997).

Pokretne igre imaju značaj za fizički razvoj djece. Kod organiziranja ove vrste igara treba voditi računa o izboru igara što ovisi o uzrastu, individualnim sposobnostima, godišnjih doba, mjesta gdje se igra izvodi, organizacijskim uvjetima, izvođenju igara i sl. Prilikom izvođenja igre treba jasno izložiti pravila, obrazložiti i pobuditi interes za pravila igre te ih se pridržavati. Kroz ovu igru dijete stječe sigurnost u svoju fizičku snagu i spremnost (Sikimić, 1997).

Didaktične igre posjeduju opće karakteristike igara, ali sadrže intelektualne aktivnosti radi potpomaganja intelektualnog razvoja. Dijete je motiviran na stvaralački spontani način. Djeluje na svijet oko sebe usavršavajući svoje mentalne i druge sposobnosti. U ovim se igrama javljaju problemi koje dijete ne može ili ne može djelomično riješiti na osnovi stečenog iskustva. Veoma je bitan napor koje dijete ulaže da bi riješio problem i motiviran je samom igrom pa tako razvoj utječe na inteligenciju. Didaktičke igre uglavnom izmišljaju odrasle osobe dok oblici i sadržaj su djelomično diktirani. Uloga organizatora ima odgajatelj ili učitelj. Ovaj tip igre formiraju pozitivne osobine kao što su upornost, strpljivost i sl. (Sikimić, 1997).

U igri opažanja dolazi do izražaja dječje stvaralaštvo i konstruktivnost. Ove igre najčešće vezuje za sobne igre. Mogu se organizirati preko nekog svojstva kao što su igre

prepoznavanja boja, sastavljanje dijelova koje čine neku cjelinu i dr. To nije igra pasivnog promatranja (Sikimić, 1997).

Jezične igre u kojoj govor i igra su kod djece povezani pa zbog toga treba razlikovati govorne igre od govora djeteta u igri. Jezična igra ima odgojno – obrazovni zadatak. Kroz igru dijete usvaja nove riječi, govori ih ili vježba. Ovo su igr mišljenja jer je govor i mišljenje povezano (Sikimić, 1997).

3.5. Zahtjevi za dobru igračku

Kada govorimo o dobroj igrački mislimo na to da igračke za djecu nisu ni u kakvom smislu opasne za dijete. Vrlo je bitno da igračka nema sitnih dijelova ako ju dajemo djeci mlađe vrtičke dobi jer se može progutati ili začepiti dišni kanal i biti opasno po život. Igračke za djecu jasličke dobi trebale bi biti glatkih površina i dobro obrađenih rubova. Treba izbjegavati igračke koje imaju intenzivan i neugodan miris jer mogu biti toksične. Igračke ne smiju biti toksične jer će ih djeca stavljati u usta (Marjanović, 1983.)

Ključno je pružiti djeci poticajne i funkcionalne igračke. One djetetu omogućuju testiranje granica, izražavanje emocija, razvijanje mašte i socijalizacije, razvoj osobnosti i mnoge druge ključne stvari.

Dobro odabrana i na odgovarajući način ponuđena igračka, može potaknuti djecu na sve vrste aktivnosti, neophodne za njihov harmoničan razvoj. Igračke pomažu djeci da razvijaju svoje tijelo, osjetila i pokrete, usavršavaju umne sposobnosti i stječu znanja, oplemenjuju emocije i socijaliziraju se, razvijajući maštu, stvaralačke i komunikativne sposobnosti (Vukašinović 2001).

Kada se kaže da su igračke nužne za igru djeteta tada mislimo na dobre igračke jer one loše ne samo da su nepotrebne nego što više mogu biti i štetne. Dobrom se igračkom smatra ona koja zadovoljava nekoliko važnijih kriterija. Sa psihološko – pedagoškog stajališta to je ona igračka koja potiče dijete na aktivnost, stvaralaštvo, obogaćuje njegova iskustva i razvija mišljenje, upućuje na igru u društvu i djetetu je zanimljiva duže vrijeme (Vukašinović, 2001)

3.6. Aspekti igračke

Za svu djecu, no za djecu koja imaju teškoće u razvoju posebno, igra je ključan dio rasta i razvoja. Vrlo je bitno da su odgajatelji i roditelji upoznati sa načinom na koji se dijete igra te sa čime se igra, radi procesa procjene

Pomoću tih informacija, ciljevi mogu biti jasno postavljeni, te strategije mogu biti definirane. Kvalitetna komunikacija i partnerstvo roditelja i profesionalaca su ključni u uspješnom razvitku djetetovih potencijala (Buchanan i sur. 2002).

3.7. Što sve smatramo igračkom?

Igračka je sve ono čime se dijete igra. To može prva dekica koju miluje i čupka, kamenčić i štapa, kutijica pa sve do tvornički izgrađene igračke. Zahvaljujući igračkama ni svijet odraslih nije tako dostupan i daleko. Minijaturna kuhinja, benzinska crpka, vozila i konstruktori omogućuju djeci da kuhaju, voze, grade i sl.

Primjećujemo da najmlađu djecu privlače zvukovi koje proizvode različite igračke koje se guraju, vuku i koje kretanjem privlače pažnju. Takve igračke su zvrk, zvečke, žaba, bubamare na točkicama i sl. U trećoj godini djeca se vole igrati uloge odraslih te za takvu igru su potrebne igračke koja su zamjena za stvarne predmete i bića iz okoline. Što je dijete starije dijete više ne zanima igračka sama po sebi pa su djeca sklonija rastavljanju i isprobavanju raznih mogućnosti igračaka (Buchanan i sur. 2002).

Spoznajnim, emocionalnim i fizičkim sazrijevanjem dijete je više zainteresirano za igračke u kojima je izražen element druženja jer tada su djeca naklonjena suradnji s vršnjacima kao što su društvene igre (Buchanan i sur. 2002).

4. IGRE I IGRAČKE U RADU S POTENCIJALNO DAROVITOM DJECOM

Potencijalno darovita djeca, kao i djeca tipičnog razvoja, uče na temelju iskustva. Uloga roditelja i odgajatelja je a potiču dijete u korištenju različitih izvora znanja te da djeca samostalno zaključuju i rješavaju probleme (Crljen, Polić 2006). Potencijalno darovitoj djeci potrebno je omogućiti zahtjevnije materijale kako bi ispunili sve svoje potencijale. Razne trgovine se bave proizvodnjom igračaka za potencijalno darovitu djecu. Par primjera takvih igračaka biti će analizirano u nastavku.

Slika 1. Igračka “Pattern play”

<https://www.mindware.orientaltrading.com/pattern-play-set-of-3-a2-13736277.fltr?categoryId=553504>

Igračka pod nazivom „Pattern play“ tj. igra uzoraka, koja se vidi na Slici 1., sastoji se od blokova jarkih boja i različitih oblika te se pomoću njih stvaraju šareni uzorci na svakoj slagalici. Primjeri uzoraka koji se mogu složiti numerirani su po težini, od jednostavnih do složenih. Igračka služi jačanju fine motorike, strateško planiranje, logičko zaključivanje razvija logičko-matematičku inteligenciju tj koncepte : sortiranja, usklađivanja, simetrije, razlomaka

te osnovni inženjering. Dobna preporuka za korištenje je od četvrte godine na dalje, dakle prigodno je za djecu predškolske dobi.

Slika 2. Slagalica „Smartmax“

<https://www.amazon.com/SmartMax-Start-XL-Basic-42/dp/B004TGURIQ>

Slagalica „Smartmax“, koja se vidi na slici 2., namijenjena je djeci od treće godine života. Slagalica se sastoji od šarenih šipki i magnetnih kuglica te potiče znanstvenu pismenost u ranoj dobi te budi interes za istraživačko-spoznajne aktivnosti. Potiče razvoj vizualno-spacijalne inteligencije, matematičko-logičke te maštu i kreativnost.

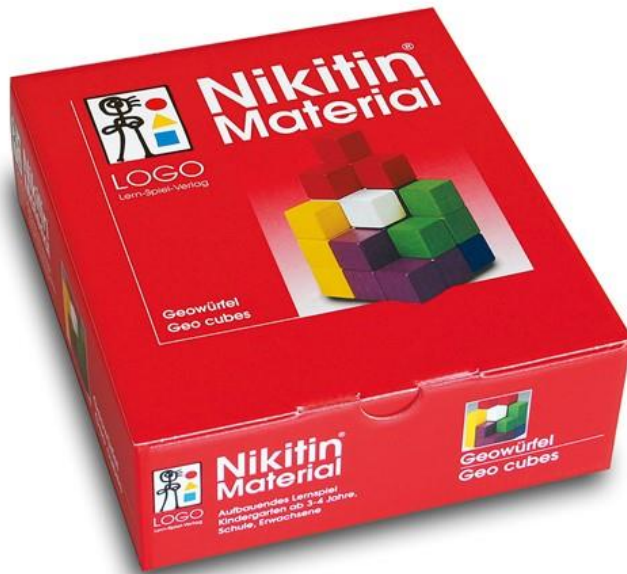
Slika 3. Igra „Math mat“

<https://www.learningresources.com/math-mat-challengetm-addition-subtraction-game>

Igra „Math mat“ tj. matematički tepih, vidljiv na slici 3., velika je prostirka s brojevima i različitim matematičkim operacijama. Na prostirci se nalazi i mali mikrofoni kojeg djeca slušaju dok im on diktira jednačbe. Jednačbe podrazumijevaju operacije zbrajanja i oduzimanja. Jednačbu djeca rješavaju tako da skoče na broj koji smatraju da je rješenje jednačbe. Igra je namijenjena djeci od četiri godine. Igra potiče razvoj logičko-matematičke inteligencije, tjelesno-kinestetičke te vizualno-spacijalne inteligencije.

Slika 4. Igračka „Nikitin material“

<http://www.idadidacta.hr/geo-kocke-nikitin-n5-951>

Igračka „Nikitin material“, vidljiva na slici 4., sastoji se od 7 drvenih elemenata različitih boja koji služe za slaganje. Ove materijale su kreirali pedagozi iz Rusije, Boris i Lena Nikitin. Namijenjene su djeci starijoj od 4 godine, te razvijaju vizualnu percepciju, logičko zaključivanje i orijentaciju u prostoru. Konkretno potiču razvoj rješavanja problemskih zadataka, prostorno snalaženje te kako dvodimenzionalne slike pretvoriti u trodimenzionalnu konstrukciju.

<http://www.idadidacta.hr/logicka-igra-vlak-6160>

Igračka „Brain train“ sastoji se od lokomotive s dva vagona te 9 kockica. Vagoni imaju utore koji su namijenjeni za umetanje kocaka različitih oblika. Uključuje i knjižicu s uputama i različitim zadacima. Razvija vizualnu percepciju, maštu i kreativnost, orijentaciju u prostoru te kako riješiti problem. Igračka je namijenjena djeci od treće godine života na dalje.

5. ULOGA ODGAJATELJA U DJEČJOJ IGRI

Igra se javlja kao moguća komponenta u razvoj djeteta predškolskog uzrasta što znači da fizičko zdravo dijete odlikuje bogatstvom duha, moralno izgrađivane osobnosti, radni odnos prema svim područjima ljudske vrijednosti, smisao za učenje, stvaranje i doživljavanje lijepog što znači da igra u predškolskom uzrastu ima zadatak da utječe na sveukupni razvoj djeteta. Kroz čitavi predškolski period dijete uči, stječe određena znanja i vještine dijete se intenzivno razvija i formira različite sposobnosti i vještine. U predškolskim se ustanovama organiziraju igrane aktivnosti budući da su one primjene uzrasnim i psihofizičkim osobnostima djece. Programska koncepcija predškolskog odgoja i obrazovanja započinje na ideji i dijete uči kroz igru pa na takva način izražava u aktivnostima i kreativno budući da je i igra kreativni čin (Mijat, 2012).

Uloga odgajatelja je da kod djeteta stvara sposobnost i da pomogne da igra bude postavljena kao dio svakidašnje aktivnosti i potrebe. Veoma je poznato da odgajatelj jasno objavljuje pravila igre, da ga djeca razumiju, da osigurava adekvatan prostor za igru i da potiče djecu na igru. Osobni primjer odgajatelja je posebno važan jer je kroz njegovo ponašanje su vidljive i njegove osobine. Dijete ga emitira, oponaša i zadržavaju njegove osobine koje su za njega jedino ispravne i idealne. Radi toga odgajatelj uvijek mora paziti na svoje ponašanje pa stoga treba imati pravilan odnos prema svom pozivu i da bude profesionalac te da se stalno usavršava, proširuje svoje znanje kako bi njegov rad izgledao što bogatiji i ljepši (Mijat, 2012).

Kada se nađemo u takvoj situaciji da pred sobom imamo potencijalno darovito dijete imamo moralnu obvezu pa čak i potrebu da takvo dijete usmjerimo, iskoristimo takav potencijal, zadovoljimo njegovu potrebu, obogatimo svoje iskustvo i izvučemo ono najbolje ne samo za dijete već i za društvo u cjelini (Božin, 1999).

Rad s darovitom djecom podrazumijeva posebne programe i aktivnosti koje su usklađene s njihovim potrebama i potencijalima. Ali osim redovitog školskog rada, darovita djeca trebaju i pomoć odnosno savjetovanje pri izboru kvalitetne igračke (Božin, 1999).

Odabir prave i kvalitetne igračke je proces koji zahtijeva realnu sliku o sebi, svojim sposobnostima, potencijalima i postignućima. Za odabir kvalitetne igračke potiče darovito dijete vještinama samopouzdanja kako bi u budućnosti bi donosili odluke samostalno i izgradili karijeru (Božin, 1999).

U komunikaciji s djecom odgajatelj treba poticati, pokrenuti novu inicijativu, osloniti se na njihove ideje ili uvažati njihove prijedloge. U radu sa starijom djecom odgajatelj treba što

češće poticati dvosmjernu komunikaciju. Starijoj djeci je potrebno demokratsko vođenje, a najmlađoj djeci je neophodan direktniji odnos i čvrsta kontrola. I u radu s najmlađim treba poticati njihovu inicijativu. Socijalni zadaci komunikacije su vrlo važni (Hajder, 2014).

Komunikacija treba da pridonosi ostvarivanju emocionalnih i kognitivnih ciljeva u grupi. Time se navodi dva tipa komunikacije između djeteta i odgajatelja i to kao koakciju i interakciju (Hajder, 2014).

U koakciji ključnu ulogu ima odgajatelj. On započinje, završava i kontrolira komunikaciju. Zapostavljena je komunikacija između djece. Ovaj oblik komunikacije ne potiče socijalizaciju i misao razvoj (Hajder, 2014).

Interakcija je karakteristična za odgajatelje koji njeguju demokratsku klimu. Poštuje se inicijativa djeteta. Ona doprinosi osamostaljenju djeteta, pospješuje socijalizaciju i njihov kognitivni razvoj (Hajder, 2014).

6. EMPIRIJSKI DIO RADA

6.1 Predmet istraživanja

Igre i igračke, u vrtiću, odgajatelji biraju prema sposobnostima, interesima i mogućnostima djeteta. Potencijalno darovitoj djeci potrebne su igračke i materijali koji su zahtjevniji od igračaka za djecu tipičnog razvoja. Predmet ovog anketiranja je primjena prilagođenih igri i igračaka u radu s potencijalno darovitom djecom.

6.2. Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je propitati mišljenje odgajatelja o ulozi igara i igračaka u razvoju djece, imajući fokus na materijale namijenjene potencijalno darovitoj djeci predškolske dobi. Sljedeći zadaci proizlaze iz cilja istraživanja:

Z1: Ispitati mišljenje odgajatelja o uporabi igara i igračaka prema različiti vrstama inteligencije

Z2: Ispitati mišljenje odgajatelja o uporabi igara i igračaka različitih razina zahtjevnosti

Z3: Ispitati mišljenje odgajatelja o vlastitoj kompetenciji za rad s potencijalno darovitom djecom

H1: Odgajatelji koriste igre i igračke za poticanje svih vrsti inteligencija

H2: Odgajatelji nude djeci u skupini igračke različite zahtjevnosti

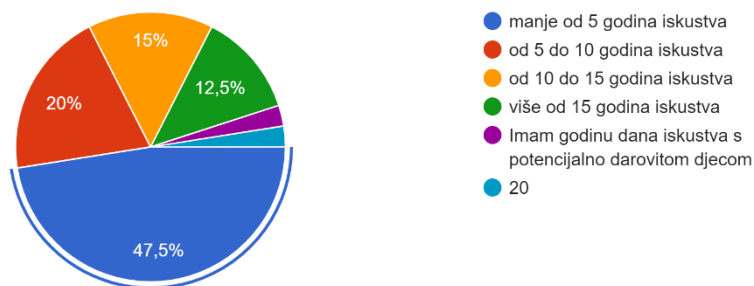
H3: Odgajatelji imaju određene kompetencije za rad s potencijalno darovitom djecom

6.3. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika u ovom istraživanju čini 40 odgajatelja u dobi od 21 godine do 55 godine života.

Grafikon 1. Broj godina radnog iskustva ispitanika

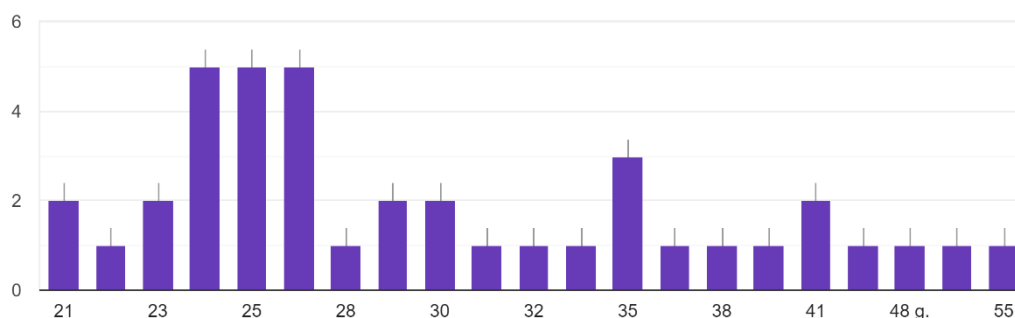
Radno iskustvo 40 odgovora

Na postavljeno pitanje broj godina radnog iskustva u vrtiću, najveći broj ispitanika (47,5%) se izjasnilo da ima manje od 5 godina radnog iskustva, 20% se izjasnilo da ima od 5 do 10 godina radnog iskustva, 15% ima više od 15 godina radnog iskustva, 12,5% ima više od 15 godina radnog iskustva, te jedna osoba se izjasnila da ima konkretno jednu godinu rada iskustva s potencijalno darovitim djetetom bez navođenja ukupnog radnog iskustva. Naime, vrlo je moguće da su ispitanici mlađe životne dobi jer je anketa bila dostupna na društvenim mrežama, koje u najvećoj količini koriste osobe mlađe životne dobi.

Grafikon 2. Dob ispitanika

Vaša dob 40 odgovora

Dob ispitanika, kao što se vidi na grafikonu 2. je šarolika. Najveći broj ispitanika ima 24,25 i 26 godina dok ostali variraju od 21 godine do 55 godine života.

6.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Mjerni instrument istraživanja je anketa, korišten je postupak anketiranja. Anketa je napravljena ručno u Google forms-u te je ispitanicima bila dostupna na društvenim mrežama. Sastoji od istraživačkog i općeg dijela tj. sastoji se od 12 istraživačkih pitanja i dva opća pitanja. Opća pitanja od kojih se anketa sastoji su:

- Godine radnog iskustva
- Dob ispitanika

Zatim su slijedila pitanja na koja su ispitanici odgovarali tako da bi zaokružili jednu vrijednost koja u najvećoj mjeri odgovara njihovom mišljenju: 1- „Uopće se ne slažem“, 2- „Uglavnom se ne slažem“, 3- „Niti se slažem niti se ne slažem“, 4- „Uglavnom se slažem“ i 5- „U potpunosti se slažem“.

Pitanja na koja su odgovarali zaokružujući jednu vrijednost su:

1. U radu koristim igračke i materijale za poticanje verbalne inteligencije npr. igre riječima, slikovnice..
2. U radu koristim igračke i materijale za poticanje glazbene inteligencije npr. muzička kutija, instrumenti poput zvečki, udaraljki...
3. U radu koristim igračke i materijale za poticanje logičko-matematičke inteligencije npr. zagonetke, premetaljke, istraživački pokusi
4. U radu koristim igračke i materijale za poticanje vizualno spacijalne inteligencije
5. U radu koristim igračke i materijale za poticanje tjelesno-kinestetičke inteligencije npr. poligoni, penjalice...
6. U radu koristim igračke i materijale za poticanje interpersonalne inteligencije npr. materijali s temom emocije i "ja"...
7. U radu koristim igračke i materijale za poticanje intrapersonalne inteligencije npr. društvene igre
8. U radu koristim igračke i materijale za poticanje prirodnjačke inteligencije npr. prirodne materijale poput lišća, žireva, pijeska itd.
9. U radu s potencijalno darovitom djecom u skupini koristim igre i igračke koje su zahtjevnije i traže višu razinu mišljenja?
10. pitanje je glasilo : „ Imate li problema u nabavci materijala, igri i igračaka za darovitu djecu?“ te su bili ponuđeni odgovori: Nemam problema u nabavci materijala, Cijena im je velika/izvan mojih mogućnosti kao odgajatelja, Teško se nabavljaju/nisu pristupačni ili su ispitanici mogli nadodati neki odgovor.

11. U radu sa svom djecom u skupini primjenjujem igre i igračke različitih razina zahtjevnosti?

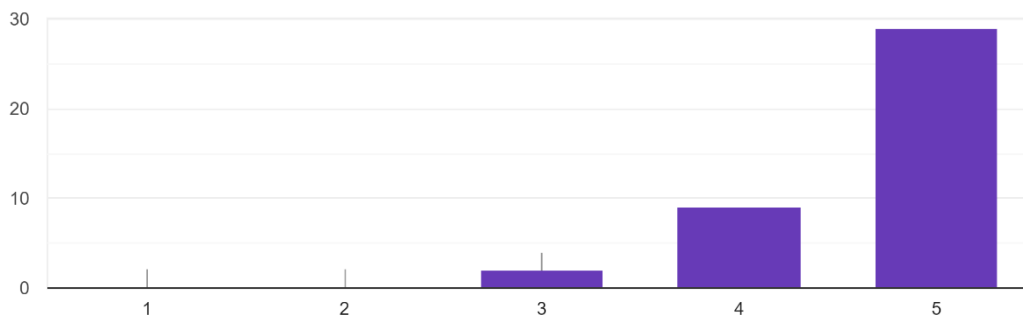
12. Smatrate da ste kompetentni za rad s potencijalno darovitom djecom?

6.5. Rezultati istraživanja

U **Zadatku 1** ispitana su mišljenja odgajatelja o uporabi igara i igračaka prema poticanju različitim vrstama inteligencije

Grafikon 1.

1. U radu koristim igračke i materijale za poticanje verbalne inteligencije npr. igre riječima, slikovnice..
40 odgovora

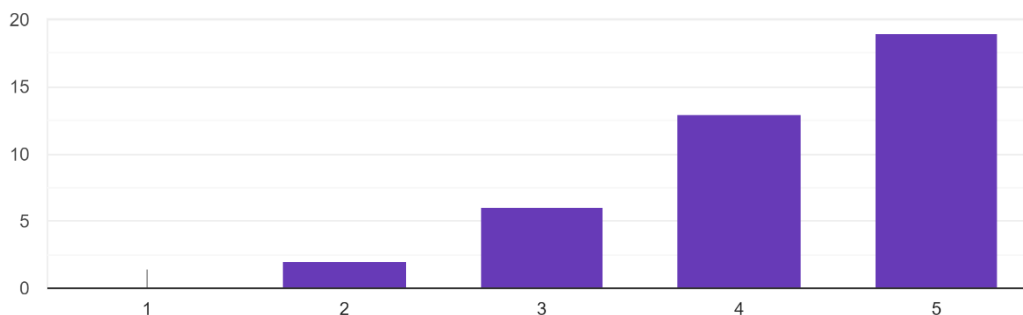

Na pitanje : „U radu koristim igračke i materijale za poticanje verbalne inteligencije npr. igre riječima, slikovnice..“ vidimo odgovore u grafikonu 3. Naime 29 ispitanika, točnije 72,5%, se izjasnilo da se u potpunosti slažu sa tvrdnjom, 22,5% se izjasnilo da se uglavnom slažu s tvrdnjom, te se samo 5% niti slaže, niti ne slaže s tvrdnjom. Naime, 95% ispitanika se slaže s tvrdnjom, što je iznimno veliki postotak.

Grafikon 2.

2. U radu koristim igračke i materijale za poticanje glazbene inteligencije npr. muzička kutija, instrumenti poput zvečki, udaraljki...

40 odgovora

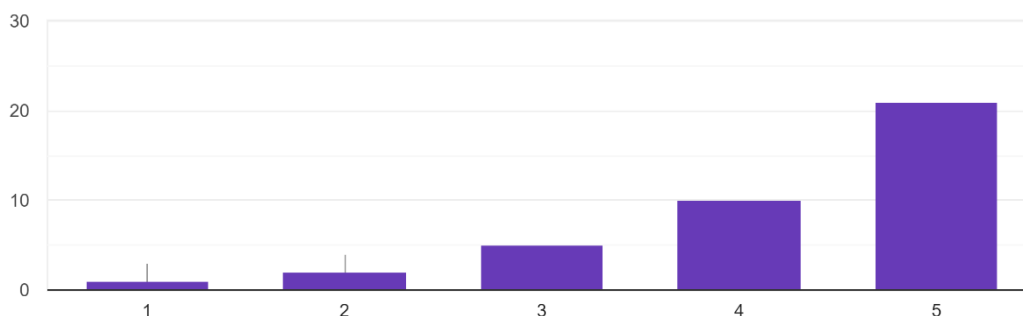

Na pitanje: “ U radu koristim igračke i materijale za poticanje glazbene inteligencije npr. muzička kutija, instrumenti poput zvečki, udaraljki...” najviše se ispitanika, 47,5% u potpunosti saže sa tvrdnjom, dok se 32,5% uglavnom slažu, 15% se niti slaže, niti ne slaže , te samo 5% se uglavnom ne slaže sa tvrdnjom. Naime, 80% ispitanika se slažu sa tvrdnjom, što je isti tako, veliki postotak odgovajatelja.

Grafikon 3.

3. U radu koristim igračke i materijale za poticanje logičko-matematičke inteligencije npr. zagonetke, premetaljke, istraživački pokusi

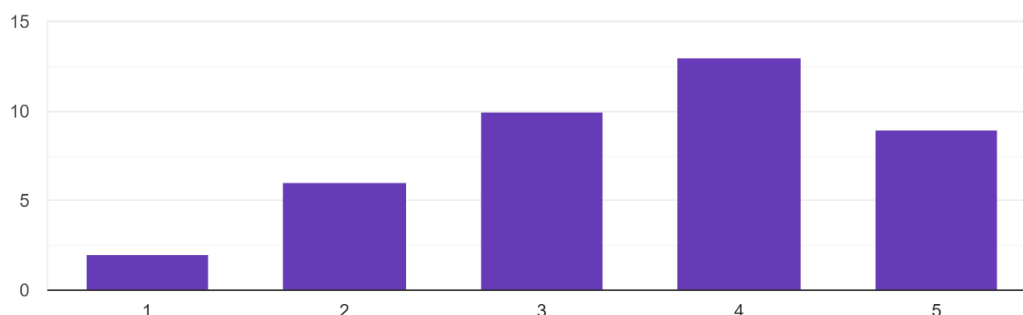
39 odgovora

Na pitanje: “ U radu koristim igračke i materijale za poticanje logičko-matematičke inteligencije npr. zagonetke, premetaljke, istraživački pokusi” najveći broj ispitanika, 53,8% se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, 25,6% se uglavnom slaže s tvrdnjom, 12,8 se niti slaže, niti ne slaže s tvrdnjom, 5,1% se uglavnom ne slaže tvrdnjom te samo 2,6% uopće se ne slaže s tvrdnjom. Također se ispitanici i s ovom tvrdnjom slažu u velikom broju, čak 79,4%, što je odlično.

Grafikon 4.

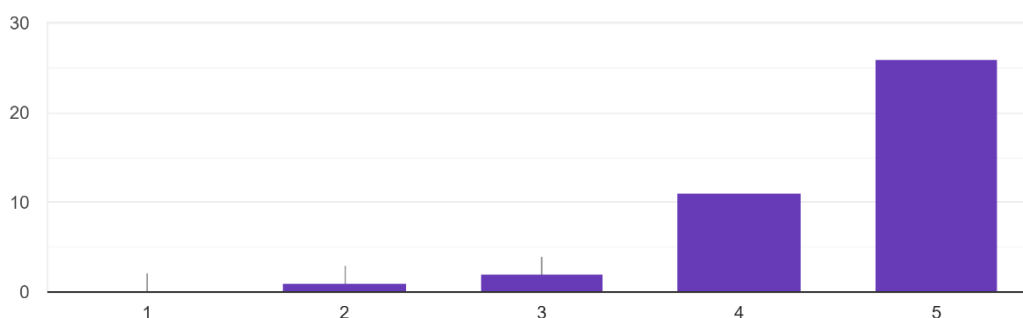
4. U radu koristim igračke i materijale za poticanje vizualno spacijalne inteligencije
40 odgovora

Na pitanje: „U radu koristim igračke i materijale za poticanje vizualno spacijalne inteligencije“ 22,5% se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, najveći broj ispitanika se uglavnom slaže sa tvrdnjom, 32,5%, nakon toga 25% se niti slaže, niti ne slaže sa tvrdnjom, 15% se uglavnom ne slaže sa tvrdnjom te samo 5% se uopćene slaže sa tvrdnjom.

Grafikon 5.

5. U radu koristim igračke i materijale za poticanje tjelesno-kinestetičke inteligencije npr. poligoni, penjalice...
40 odgovora

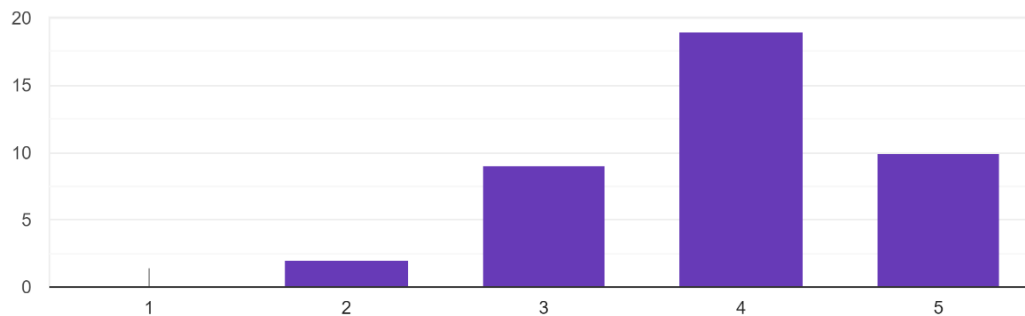
Na pitanje : „U radu koristim igračke i materijale za poticanje tjelesno-kinestetičke inteligencije npr. poligoni, penjalice...“ najveći broj ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, 65%, 27,5% se uglavnom slaže sa tvrdnjom, 5% se niti slaže, niti ne slaže sa

tvrdnjom, dok samo 2,5% se uglavnom ne slaže s tvrdnjom. S ovom tvrdnjom se također većina ispitanika slaže.

Grafikon 6.

6. U radu koristim igračke i materijale za poticanje interpersonalne inteligencije npr. materijali s temom emocije i "ja"...

40 odgovora

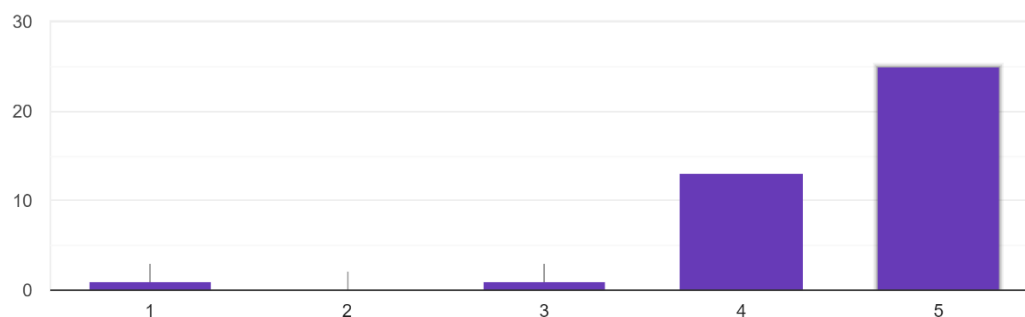

Na pitanje: „U radu koristim igračke i materijale za poticanje interpersonalne inteligencije npr. materijali s temom emocije i "ja"...“, 25% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom, najveći broj ispitanika odgovorilo je da se uglavnom slaže, 47,5% 22,5% se niti slaže, niti ne slaže, te najmanji broj ispitanika, 5% se uglavnom ne slaže sa tvrdnjom.

Grafikon 7.

7. U radu koristim igračke i materijale za poticanje intrapersonalne inteligencije npr. društvene igre

40 odgovora

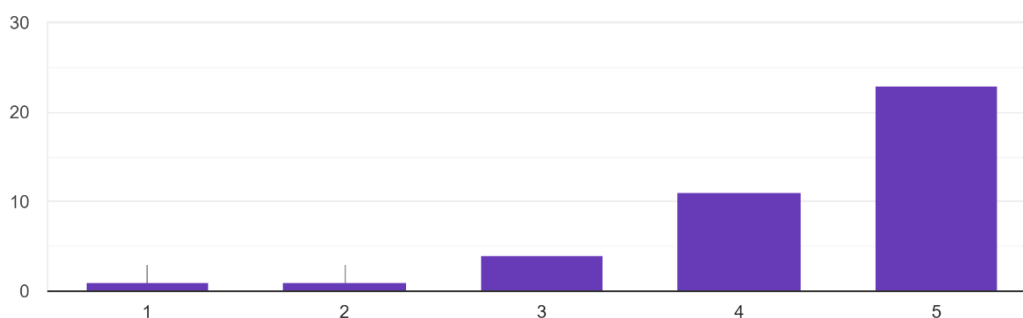

Na pitanje: „U radu koristim igračke i materijale za poticanje intrapersonalne inteligencije npr. društvene igre“ ...“ najveći broj ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, 62,5%, 32,5% se uglavnom slaže sa tvrdnjom, 2,5% se niti slaže, niti ne slaže sa tvrdnjom, dok samo 2,5% se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Grafikon 8.

8. U radu koristim igračke i materijale za poticanje prirodnjačke inteligencije npr. prirodne materijale poput lišća, žireva, pijeska itd.

40 odgovora

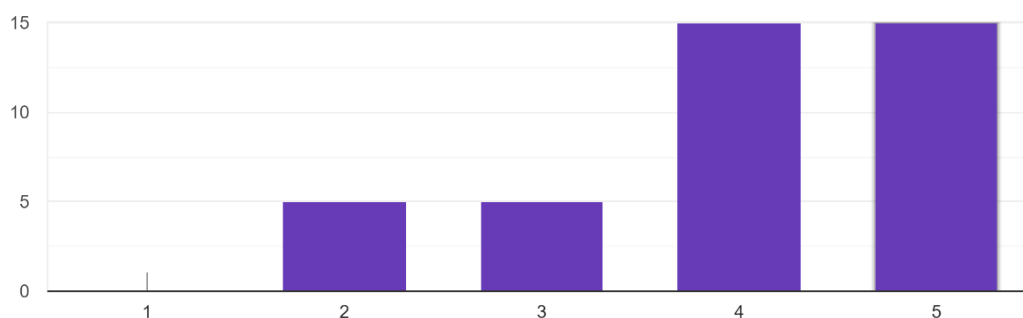
Na pitanje; „ U radu koristim igračke i materijale za poticanje prirodnjačke inteligencije npr. prirodne materijale poput lišća, žireva, pijeska itd.“ ...“ najveći broj ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom, 57,5%, 27,5% se uglavnom slaže sa tvrdnjom, 10% se niti slaže, niti ne slaže sa tvrdnjom, 2,5% se uglavnom ne slaže, te se i 2,5% u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

ZADATAK 2: U zadatku 2. ispitana su mišljenja odgajatelja o uporabi igračaka različitih razina zahtjevnosti

Grafikon 9.

9. U radu s potencijalno darovitom djecom u skupini koristim igre i igračke koje su zahtjevnije i traže višu razinu mišljenja?

40 odgovora

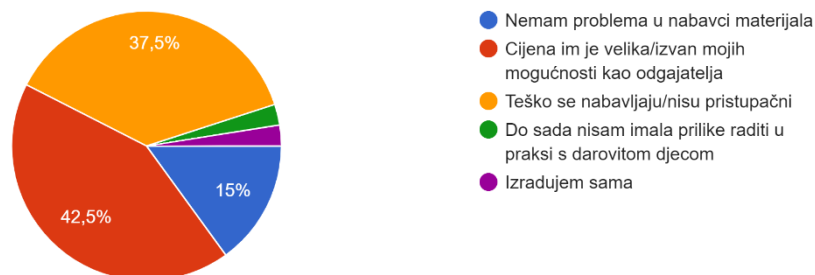

Na pitanje: „U radu s potencijalno darovitom djecom u skupini koristim igre i igračke koje su zahtjevnije i traže višu razinu mišljenja?“ jednak postotak ispitanika, 37,5%, tvrdi da se u potpunosti i uglavnom slaže s tvrdnjom, 12,5% se niti slaže, niti ne slaže s tvrdnjom te isto 12,5% se uglavnom ne laže s tvrdnjom.

Grafikon 10.

10. Imate li problema u nabavci materijala, igri i igračaka za darovitu djecu?

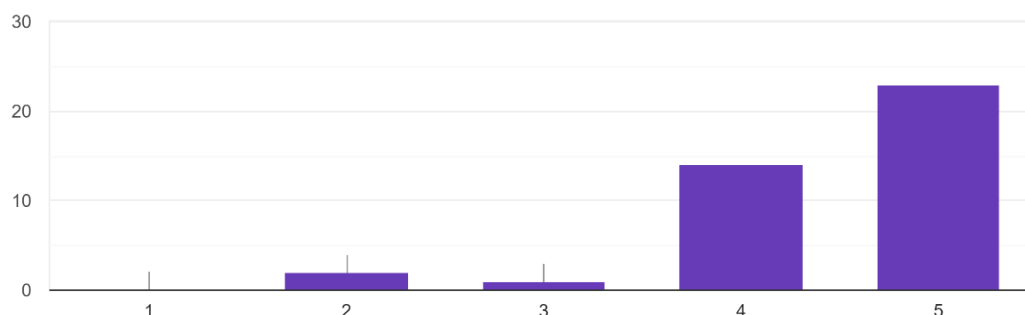
40 odgovora

Na pitanje: „Imate li problema u nabavci materijala, igri i igračaka za darovitu djecu?“ 42,5% ispitanika se izjasnilo da im je cijena velika te da je izvan njihovih mogućnosti kao odgajatelja, 37,5% tvrde da se materijali teško nabavljaju i da nisu pristupačni, 15% tvrdi da nema problema u nabavci materijala, dok su dva ispitanika na dopisali svoj odgovor. Naime, jedan ispitanik tvrdi da do sada nije imao/imala prilike raditi u praksi s potencijalno darovitim djetetom, a jedna osoba tvrdi da materijale izrađuje sama.

Grafikon 13.

11. U radu sa svom djecom u skupini primjenjujem igre i igračke različitih razina zahtjevnosti?
40 odgovora

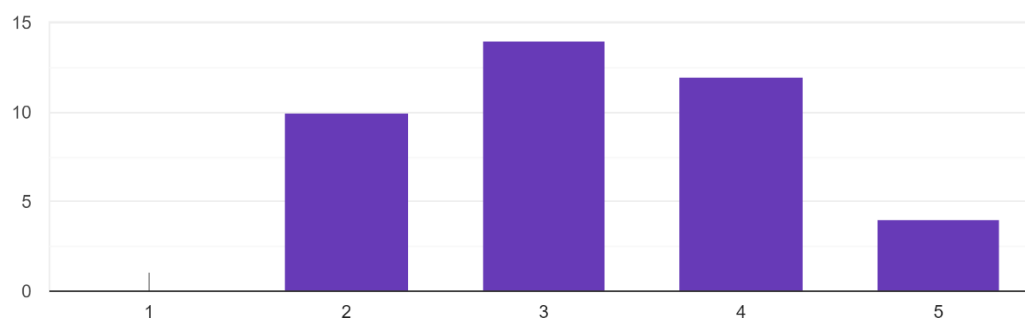

Na pitanje: „U radu sa svom djecom u skupini primjenjujem igre i igračke različitih razina zahtjevnosti?“ najviše se ispitanika izjasnilo, 57,5%, da se u potpunosti slažu sa tvrdnjom, 35% se izjasnilo da se uglavnom slaže s tvrdnjom, 5% se uglavnom se slaže sa tvrdnjom, dok 2,5% se niti slaže, niti ne slaže sa tvrdnjom.

Zadatak 3. U zadatku 3. ispitana su mišljenja odgajatelja o vlastitim kompetencijama za rad s potencijalno darovitim djecom

Grafikon 14.

12. Smatrate da ste kompetentni za rad s potencijalno darovitim djecom?
40 odgovora

Na pitanje: „Smatrate da ste kompetentni za rad s potencijalno darovitim djecom?“ samo 10% u potpunost slaže sa tvrdnjom , 30% se uglavnom slaže, najveći broj ispitanika, 35%, odgovorilo je da se niti slaže, niti ne slaže s tom tvrdnjom, 25% se uglavnom ne slaže te se.

Tablica 1.

	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.U radu koristim igračke i materijale za poticanje verbalne inteligencije npr. igre riječima, slikovnice..	0	0	0	0	2	5	9	22,5	29	72,5
2. U radu koristim igračke i materijale za poticanje glazbene inteligencije npr. muzička kutija, instrumenti poput zvečki, udaraljki...	0	0	2	5	6	15	13	32,5	19	47,5
3.U radu koristim igračke i materijale za poticanje logičko-matematičke inteligencije npr. zagonetke, premetaljke, istraživački pokusi	1	2,6	2	5,1	5	12,8	10	25,6	21	53,8
4.U radu koristim igračke i materijale za poticanje vizualno spacijalne inteligencije.	2	5	6	15	10	25	13	32,5	9	22,5
5.U radu koristim igračke i materijale za poticanje tjelesno -kinestetičke inteligencije npr. poligoni, penjalice...	0	0	1	2,5	2	5	11	27,5	26	65
6.U radu koristim igračke i materijale za poticanje interpersonalne inteligencije npr. materijali s temom emocije i "ja"...	0	0	2	5	9	22,5	19	47,5	10	25
7.U radu koristim igračke i materijale za poticanje intrapersonalne inteligencije npr. društvene igre	1	2,5	0	0	1	2,5	13	32,5	25	62,5
8.U radu koristim igračke i materijale za poticanje prirodnjačke inteligencije npr. prirodne materijale poput lišća, žireva, pijeska itd.	1	2,5	1	2,5	4	10	11	27,5	23	57,5
9.U radu s potencijalno darovitom djecom u skupini koristim igre i igračke koje su zahtjevnije i traže višu razinu mišljenja?	0	0	5	12,5	5	12,5	15	37,5	15	37,5
10.U radu sa svom djecom u skupini primjenjujem igre i igračke različitih razina zahtjevnosti?	0	0	2	5	1	2,5	14	35	23	57,5
11.Smatrate da ste kompetentni za rad s potencijalno darovitom djecom?	0	0	10	25	14	35	12	30	4	10

Na temelju dobivenih rezultata na ovom uzorku može se primijetiti da većina odgajatelja koristi raznolike materijale za poticanje razvitka darovitosti, no navode kao najveće probleme u nabavi materijala, njihovu cijenu i pristupačnost. Također kao rješenja navedenih problema navode vlastoručno izrađivanje poticaja i materijala. Uz navedene prepreke, važno je napomenuti da se najveći broj odgajatelja, 14, izjasnilo kako se sa tvrdnjom : „Smatrate da ste kompetentni za rad s potencijalno darovitom djecom?“ niti slažu niti ne slažu.

Rezultati dobiveni anketom približno odgovaraju postavljenim hipotezama istraživanja. U zadatku 1 postavila se hipoteza da odgajatelji koriste igre i igračke za poticanje svih vrsta inteligencija te dobiveni rezultati govore kako odgajatelji u velikoj mjeri koriste u svom radu igre i igračke koje potiču različite vrste inteligencije, te su dobiveni rezultati približno usklađeni s postavljenom hipotezom. Također, u zadatku dva postavila se hipoteza da odgajatelji nude djeci u skupini igračke različitih razina zahtjevnosti, te je anketa pokazala da se i sa tom tvrdnjom odgajatelji slažu te je samim time hipoteza približno usklađena s rezultatima. U trećem zadatku postavila se hipoteza da odgajatelji imaju određene kompetencije za rad s potencijalno darovitom djecom, te je anketa približno usklađena s hipotezom.

U tablici 1. prikazani su rezultati empirijskog istraživanja tj. frekvencije i postoci odgovora. Može se primijetiti kako najmanji broj odgajatelja, skoro pa nitko, se izjasnio da uopće ne koristi neke od igara i igračaka za poticanje različitih vrsta inteligencije. Najučestaliji odgovori su bili: „Uglavnom se slažem“ i „U potpunosti se slažem“ što govori da se odgajatelji većinom slažu s ponuđenim tvrdnjama i koriste različite igre i igračke, različitih razina zahtjevnosti.

7. ZAKLJUČAK

Svako dijete ima pravo na kvalitetnu skrb i brigu, te je svako dijete individua koja ima različite interese, potencijale i sposobnosti. Potencijalno darovita djeca. Isto tako, trebaju prilagođene materijale i poticaje, no za početak vrlo je bitno prepoznati, a zatim i utvrditi u kojem području je dijete darovito kako bi mogli poticati razvijanje potencijalne darovitosti. Značajan korak u poticanju razvoja darovitosti je njena identifikacija. Stručnjaci i analitičari smatraju da su se roditelji pokazali kao dobri procjenitelji kada su u pitanju sposobnosti njihove djece.

Odgajatelji moraju znati kako djetetu omogućiti poticajnu sredinu i poticajne materijale tj. igre i igračke. Anketa koju sam provela možemo reći da je približno usklađena s postavljenim hipotezama. Naime, hipotezu koja se odnosi na zadatak 1. su ispitanici istraživanja potvrdili. Vrlo je zanimljivo da se 90% ispitanika slaže s tvrdnjama da potiču različite vrste inteligencije kod djece pružajući im razne igre i igračke namijenjene poticanju određenih inteligencija. Taj podatak nam govori kako odgajatelji, u velikoj mjeri, uvažavaju individualne razlike među djecom, potiču rani razvitak interesa i potencijala te svim navedenim postupcima zapravo potiču potencijalnu darovitost kod djece. Također su odgajatelji naveli da ukoliko nemaju mogućnosti nabave određenih poticaja, iz bilo kojih razloga, izrađuju ih sami.

Rezultati ove ankete vode do novih pitanja poput: „Koji je razlog da se odgajatelji ne osjećaju dovoljno kompetentno i u potpunosti spremno za rad s potencijalno darovitom djecom i čija je to greška?“, „Ovisi li osjećaj kompetentnosti o stupnju obrazovanja i broju godina radnog staža?“ te mnoga druga pitanja na koja ćemo dobiti odgovor samo daljnjim istraživanjima.

LITERATURA

1. Bloom, B. (1985). Talent development In young people. New York, NY: Ballantine.
2. Brunner, J. (1976). The Role of Tutoring in Problem Solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 17(2), 89 - 100
3. Buchanan i sur. (2002). A Critical Review and Synthesis of Literature on Reminiscing with Older Adults. *The Canadian journal of nursing research = Revue canadienne de recherche en sciences infirmières* 34(3):123-39
4. Caillois, R. (1979). *Igre i ljudi : maska i zanos*. Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada.
5. Crljen, Polić (2006). Briga za nadarenu djecu. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 13 (1), 137-147
6. Cvetković - Lay, J., i sur., (2008). *Priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Zagreb: Alinea
7. Cvetković Lay, J. (2010). *Darovito je, što ću sa sobom? Vodič odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Zagreb: Alinea.
8. Duran M. (2011). *Dijete i igra*, 4. izdanje, Naklada Slap.
9. Findak, V. (2003). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Priručnik za nastavnike tjelesne i zdravstvene kulture. Školska knjiga, Zagreb.*
11. Galbraith, J. (2007.). *Kako prepoznati darovito dijete*. Zagreb: Veble Commerce
12. Gagné, E. D. (1985). *The cognitive psychology of school learning*. Boston, MA: Little, Brown and Company
13. Koren, I. (1989). *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*. Zagreb: Školske novine
14. Mahmutović, A. (2013). značaj igre u socijalizaciji djece predškolskog uzrasta. *Metodički obzori*, 8(2013)2 (18), 21-33.
<https://doi.org/10.32728/mo.08.2.2013.02>
15. Marjanović, A. (1983.) *Igra i igračke*. Sarajevo: Svjetlost – OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
16. Pulkkinen, L. (2008). Children's help seeking: The role of parenting. *Learning and Instruction*, 18(2), 160–171
17. Rot, N. (1980). *Socijalna interakcija II*. Beograd: Savez društva psihologa SR Srbije.
18. Slavić, A. (2010). Gardnerov model višestrukih inteligencija. *Školski vjesnik*, 59 (1.), 7-19.

19. Sikimić, B. (1997). Simbolička igra kod dece predškolskog uzrasta, magistarski rad, Beograd.
20. Vizek Vidović, V. (1992). Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
21. Vlahović-Štetić, V. (2005.). Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
22. Vukašinović, A. (2001). Suradnički odnosi u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
23. Walker, Yahnke, S. (2007). Darovita djeca. Zagreb: Veble.
24. Winnicott W., D. (2004). Igra i stvarnost. Zagreb: Prosvjeta.